

4. *Lystuvannia Mytropolita Ilariona (Ohiiienka)* [Correspondence of Metropolitan Hilarion (Ogienko)] (2006) / YU. Mytsyk (ed.). Kyiv. 566 p. (in Ukrainian).
5. Livytskyi Andrii (2019). *Lystuvannia (1919–1953 roky)* [Correspondence (1919–1953)] / YA. Faizulin (ed.). Kyiv : Feniks. 688 p. (in Ukrainian).
6. Narizhnyi S. (1999). *Ukrainska emihratsiia: Kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii 1919 – 1939: materialy, zibrani S. Narizhnym do chastyny druhoi* [Ukrainian emigration: Cultural work of Ukrainian emigration 1919 - 1939: materials collected by S. Narizhnyi to the second part]. Kyiv: Vydavnytstvo im. Oleny Telihy. 272 p. (in Ukrainian).
7. Paliienko M. (2010). *Arkhivna diialnist Arkadiia Zhyvotka u Chekhoslovachchyni* [Archival activity of Arkady Zhyvotko in Czechoslovakia]. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva* [Studies in archival affairs and document science]. Vol 18. P. 190-197 (in Ukrainian).
8. Paliienko M. (2008). *Arkhivni tsentry ukrainskoi emihratsii : stvorennia, funktsionuvannia, dolia dokumentalnykh kolektsii* [Archival centers of Ukrainian emigration: creation, operation, fate of documentary collections. Kyiv: Tempora, 2008. 688 p. (in Ukrainian).
9. Paliienko M. (2005). *Pamiatkookhoronna diialnist Mykhaila Obidnoho v Ukraini, Polshchi, Chekhoslovachchyni* [Monument protection activities of Mykhailo Obidny in Ukraine, Poland, Czechoslovakia]. *Pamiatky Ukrainy : istoriia ta kultura* [Sights of Ukraine: history and culture]. No 2. P. 92–127 (in Ukrainian).
10. Petliura Symon (1999). *Statti. Lysty. Dokumenty* [Petliura Simon. Articles. Leaves. Documents]. In 4 vols. Vol. 3 / V. Sergiichuk (ed.). Kyiv: Published by edition of Elena Teliga. 614 p. (in Ukrainian).
11. Piskun V. (2006). *Politychnyi vybir ukrainskoi emihratsii (20-ti roky XX stolittia)* [Political choice of Ukrainian emigration (20s of the twentieth century)]. Kyiv: MP „Lesya”, 2006. 672 p. (in Ukrainian).
12. Radyshevskiy R., Kahamlyk S. (2021). *Epistoliarna spadshchyna M. Obidnoho chasiv emihratsii* [Epistolary heritage of M. Lunch time of emigration]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. No 1. P. 136-152 (in Ukrainian).
13. Troshchynskiy V. (1994). *Mizhvoienna ukrainska emihratsiia v Yevropi yak istorychne i sotsialno-politychne yavyshe* [Interwar Ukrainian emigration to Europe as a historical and socio-political phenomenon]. Kyiv: Intel. 259 p. (in Ukrainian).
14. Central State Archive of the highest authorities and administration of Ukraine. Fond 3560. Inventory 1. Unit 68 (in Ukrainian).
15. Central State Archive of the highest authorities and administration of Ukraine. Fond 1418. Inventory 1. Unit 2 (in Ukrainian).

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2021.28.11>
УДК 323.15(71=161.2):81'243

Мирослава Марущенко

кандидат медичних наук,
доцент кафедри нейрохірургії
Національного медичного університету
ім. О.О. Богомольця, м. Київ

ORCID: 0000-0001-7999-0390
Email: miroslavam2006@ukr.net

ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ ЛІКАРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ КАНАДИ ТА ЛІКАРІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. У статті простежено сучасний стан співпраці канадських лікарів українського походження та українських лікарів. Визначено актуальність сучасних викликів для плідного співробітництва, серед яких провідними є пандемічні обмеження, зумовлені стрімким поширенням вірусу Covid-19 та обмеження прямих професійних контактів; політизація фахової міжнародної співпраці в умовах російської агресії; бюрократизм зі сторони керівництва медичних закладів України, не відпрацьоване державне регулювання діяльності благодійних організацій та міжнародного співробітництва; недостатній розвиток благодійництва як явища в сучасній Україні.

Проаналізовано діяльність основних Програм співпраці між канадськими лікарями українського походження та українськими лікарями. У статті зосереджена увага на аналізі ефективності Канадсько-української Програми українських педіатричних стажувань (Ukraine Paediatric Fellowship Program), де Медичний директор Програми – професор Джеймс Рутка (James Rutka), координатор Програми – професор Мирослава Ромах (Myroslava Romach).

Зазначено важливі етапи організації навчальних зустрічей у рамках Програми: підготовка до зустрічі, визначення цілей та детальне планування; вибір локації за заздалегідь продуманими критеріями; зустріч (лекції, практичні тренінги, спільні оперативні втручання у 7 містах України); подальше спостереження, оцінка результатів зустрічі та їх вплив на подальші дії.

Аналіз конкретних результатів співпраці є однією із найважливіших етапів міжнародного співробітництва, оскільки не лише підвищує його ефективність, але і забезпечує цільове використання коштів. Визначено, що важливими чинниками, які підвищують ефективність міждержавних програм у галузі медицини є поінформованість про співпрацю на дипломатичному рівні, скоординовані дії із конкретними закладами охорони здоров'я, вибір надійних партнерів для співробітництва, систематичні контакти, заходи, цільова, заздалегідь продумана допомога, ретельний відбір претендентів на стажування та обмін досвідом, а також зміни засобів комунікації в умовах сучасних викликів та ін.

Діяльність Програми українських педіатричних стажувань може слугувати прикладом організації міжнародної співпраці у різноманітних напрямках суспільного та політичного життя сучасної України, а запорука високої ефективності Програми є у її чіткому стратегічному плануванні.

Ключові слова: канадські лікарі українського походження, українські лікарі, Програма українських педіатричних стажувань, благодійні фонди.

Myroslava Marushchenko

M.D., Ph.D. Associate Professor,
Department of Neurosurgery of Bogomolets
National Medical University, Kyiv

THE WAYS OF COOPERATION BETWEEN DOCTORS OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN CANADA AND DOCTORS IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES

Abstract. In the article, the current state of cooperation between Canadian Ukrainians and Ukrainian doctors analyzes. The urgency of modern challenges for cooperation is determined, in particular: pandemic restrictions due to the rapid spread of Covid-19 virus and a sharp restriction of direct professional contacts; the politicization of professional international cooperation in the conditions of Russian aggression; bureaucracy on the part of the management of medical institutions of Ukraine, unfinished state regulation of charitable organizations and international cooperation; insufficient development of charity in Ukraine.

The activity of the main Cooperation programs between doctors Canadian Ukrainians and Ukrainian doctors is analyzed. The main focus of the article is on the analysis of the effectiveness of the Canadian-Ukrainian Pediatric Fellowship Program. The Medical Director of the Program is Professor James Rutka, and the Program Coordinator is Professor Myroslava Romach.

The stages of organizing training meetings within the Program are indicated: planning and preparation for the meeting (goal setting and detailed planning); choice of locations, according to pre-thought-out criteria; the meeting itself (lectures and practical training, joint operations in 7 cities of Ukraine); further observation, assessment of the impact and results of the meeting, as well as planning of long-term cooperation.

Analysis of the concrete results of cooperation is one of the most important stages of international cooperation, as it not only increases its efficiency but also ensures the targeted use of funds. It is determined that important factors that increase the effectiveness of interstate programs in the field of medicine are awareness of cooperation at the diplomatic level, coordinated cooperation at the local level, selection of reliable partners for cooperation, systematic contacts, activities, targeted, premeditated assistance, careful selection of applicants, changes in the means of communication in today's challenges.

The work of the above-mentioned medical Ukraine Paediatric Fellowship Program can serve as an example of the organization of international cooperation in various directions of social and political life of modern Ukraine, and a guarantee of its high efficiency in clear strategic planning.

Key words: Canadian Ukrainians, Ukrainian doctors, Ukraine Paediatric Fellowship Program, charitable foundations.

Постановка проблеми. Співпраця лікарів Канади й представників української діаспори із українськими лікарями є важливою складовою реформування медицини в Україні. Виклики для професійних контактів між лікарями України та Канади є суголосними викликам й проблемам, що постають перед міжнародним співробітництвом і в інших сферах суспільного та політичного життя

України [6, 7]. Найбільш несприятливими чинниками для діяльності міждержавних програм між канадськими та українськими лікарями на сучасному етапі стали:

- пандемічні обмеження, зумовлені стрімким поширенням вірусу Covid-19, які зумовили зменшення прямих професійних контактів;

- політизація фахової міжнародної співпраці в умовах російської агресії;

- бюрократизм зі сторони керівництва медичних закладів України та керівників системи охорони здоров'я, їх небажання реформувати систему медичної освіти та медичної системи за світовими стандартами;

- не відпрацьоване державне регулювання діяльності благодійних організацій та міжнародної співпраці в Україні;

- недостатній розвиток благодійництва як явища в Україні, яке є вагомим фінансовою основою діяльності університетських дослідницьких центрів і медичних закладів у багатьох країнах світу, зокрема, і в Канаді.

Визначення нових шляхів співпраці між лікарями української діаспори Канади та лікарів України в умовах сучасних викликів є актуальною проблемою, яка потребує дослідження.

Аналіз наукових публікацій. Міжнародна співпраця із урядовими та неурядовими організаціями Канади та України має багаторічну історію і керується у своїй діяльності положеннями базового міжурядового документу –

Декларацією про відносини між Україною і Канадою (дата підписання та набуття чинності: 22 вересня 1991 р.) Із часу здобуття Україною незалежності було підписано ще 50 міждержавних документів, які стосуються різних сфер співпраці між Україною та Канадою [1, 2].

Серед найбільш відомих Канадсько-українських Програм співпраці медичного спрямування останніх років слід зазначити наступні: Програму для лікування дорослих із посттравматичними, краніофасціальними деформаціями (медичний керівник Програми, голова Канадсько-Української Фундації – Олег Антонішин (Oleh M. Antonyshyn), яка діє у співпраці із Медичним центром Санібрук (Sunnybrook Health Science Centre), м. Торонто; Програму українських педіатричних стажувань, (Ukraine Paediatric Fellowship Program, UPFP), яка працює в рамках «SickKids Foundation» Лікарні для хворих дітей (Hospital for Sick Children), м. Торонто (медичний директор Програми – професор Джеймс Рутка (James Rutka), координатор Програми – професор Мирослава Ромаха (Myroslava Romach)); Програму допомоги онкологічним відділенням, яку очолює Роман Козак (Roman Kozak), лікар інтервенційний радіолог Школи медицини і стоматології «Schulich» (Лондон, Онтаріо) у співпраці із керівником Alexandra Hospital, Ingersoll Tillsonburg Memorial Hospital пані Sandy Jansen та ін. [9–12].

У рамках реалізації Програми лікування хворих із краніолицевими деформаціями допомога надавалася, передовсім, військовослужбовцям, учасникам бойових дій на Сході України. Усього у рамках програми командою лікарів і медичних сестер, під керівництвом професора О. Антонішина, було здійснено сім візитів і було надано фахову допомогу понад 400 пацієнтам, які проходили

лікування у госпіталях Києва, Львова, Одеси, починаючи із 2014 р.

Метою роботи є аналіз результатів діяльності навчальних міждержавних Канадсько-українських медичних програм та шляхи їх оптимізації в умовах сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу. Канадсько-українське співробітництво у медичній галузі впродовж останніх років значно розширилося й може слугувати прикладом і для багатьох напрямків суспільного та політичного життя сучасної України. Окремо, хотілося б наголосити на значенні благодійних організацій (фондів) у міжнародному співробітництві між Канадою та Україною. Серед відомих благодійних організацій Канади у галузі медицини варто відзначити Канадсько-Українську Фундацію, яка функціонує під егідою директорату гуманітарних ініціатив Світового Конгресу Українців і має на меті об'єднання знань і ресурсів медичного персоналу з Канади та України задля покращення результатів хірургічного лікування [4, 5].

До фінансування Програм співробітництва лікарів Канади та України також активно залучаються канадські меценати українського походження, серед них – Джеймс Темерті [5].

Важливим є те, що благодійна діяльність Джеймса Темерті (James Temerty), одного із найбільш відомих меценатів сучасності, а також Фонду Родини Темерті, сприяє поглибленню співпраці між Канадою та Україною. Так, у 2020 р. Дж. Темерті і його родина подарували Університету Торонто 250 млн. доларів – що є найбільшим меценатським даром в історії Канади. На думку родини виділені кошти мають закріпити лідерство Університету Торонто у різних напрямках медицини. Медичний факультет отримав назву – медичний факультет Темерті (Temerty Faculty of Medicine). Також на його базі засновано «Фонд освіти та досліджень у рамках співпраці з Україною», головним напрямком діяльності якого є навчання та стажування українських студентів, викладачів, лікарів, науковців, розвиток партнерських стосунків із українськими закладами охорони здоров'я.

Цікавим є те, що родина Темерті переїхала з України до Канади у 1950 році й з того часу активно бере участь у благодійних проектах, які сприяють популяризації та допомозі українських громад. Серед найбільш успішних проектів родини Темерті є програми «Сучасна Україна»; «Україна в європейському діалозі» в Інституті гуманітарних наук у Відні; Києво-Могилянська бізнес-школа «Допоможіть нам допомогти»; Ініціатива Атлантичної ради Україна в Європі, Консорціум досліджень та освіти щодо Голодомору, а також участь у Програмі українських педіатричних стажувань. Крім того, на кошти та за сприяння Дж. Темерті було організовано виставки коштовностей «Золото скіфів із стародавньої України» та «Прадавня Україна: загадка Трипільської культури» у Королівському музеї м. Онтаріо; профінансовано видання

українських книг, зокрема яскравого подарункового видання «Кобзар» Т. Шевченка, видання англійською мовою «Атлас мінеральних ресурсів України» та ін. Дж. Темерті займає активну громадську позицію в Канаді, очолює Раду директорів Королівського музею м. Онтаріо, директором Канадської фундації психіатричних досліджень, є членом адміністративної ради кількох медичних центрів. Бізнесмен і меценат був певний час директором Симфонічного оркестру в Торонто, фінансово забезпечуючи його існування. Варто згадати про те, що кошти із фонду Родина Темерті активно використовуються для надання гуманітарної допомоги організаціям у боротьбі із торгівлею людьми, проведення освітніх та медичних проектів, присвячених наданню психіатричної допомоги у розвитку особистості (в тому числі і в Україні).

Дж. Темерті присвятив свою кар'єру «зеленій» енергетиці, технологічним досягненням та допомозі українським громадам. У 2010 р. Дж. Темерті було призначено головою Консультативної ради Конгресу Українців Канади (КУК), а також він є співорганізатором та меценатом усіх заходів КУК.

Високі професійні досягнення, активна благодійницька діяльність Дж. Темерті були відзначені Орденом Канади на знак визнання його внеску в суспільство (2008); Ювілейною медаллю королеви Єлизавети II (2012) та чисельними нагородами в Україні (Орден Христа Спасителя (2005), Орден за Заслуги III ступеня (2006), медаль Митрополита Андрея Шептицького (2013); Орден Ярослава Мудрого V ступеня (2015)).

Значний внесок у збереження української ідентичності в Канаді у ХХ ст. також внесли відомі лікарі, представники української діаспори, більшість з яких були, або є активними членами Конгресу Українців Канади. Серед найбільш відомих із них, варто відзначити Альберта Бандуру – вченого-психолога, автора теорії соціального навчання, Президента канадської психологічної асоціації; Федора Богатирчука – легендарного шахіста, доктора медицини (радіолога), політичного діяча; Сільвію Ольгу Федорук – лікарку онколога, радіолога, фахівчиню із лікування раку, ядерної медицини. С. Федорук була ректоркою Саскачеванського університету, лейтенантом-губернаторкою провінції Саскачеван, а її портрет був зображений на лімітованій серії банкноти, номіналом 100 канадських доларів [2–5]. Варто згадати також Роберту Лінн Бондар, першу канадську жінку-астронавта і першу лікарку-невролога, яка побувала в космосі; Ісидора Глинку – видатного канадського біохіміка, лідера Конгресу українців Канади, почесного доктора наук Університету Манітоби й дотичного до медицини Євгена Мельника – співвласника однієї із найбільших канадських фармацевтичних корпорацій «Biovail Corporation» та хокейного клубу «Ottawa Senators» [3].

Активну підтримку українським лікарям впродовж останнього десятиліття надають канадські лікарі українського походження Дж. Рутка, М. Ромаха, Р. Козак, О. Антонишин та багато інших. Джеймс Рутка є одним із найвідоміших у світі дитячих нейрохірургів, завідувачем кафедри хірургії університету м. Торонто, професором, нейрохірургом однієї із провідних світових дитячих нейрохірургічних клінік – SickKids Hospital, головним редактором «Нейрохірургічного журналу», головою Дослідницького центру онкології Артура і Соні Лабатт, медичним директором Програми українських педіатричних стажувань. Професор Дж. Рутка нагороджений Орденом Онтаріо, найвищою відзнакою провінції Онтаріо, медаллю Кушинга, за активну участь у роботі Програми українських педіатричних стажувань (Ukraine Paediatric Fellowship Program) госпіталю SickKids (SickKids Foundation), Хрестом Івана Мазепи (2020 р.) і є почесним професором університету Бахчешир (м. Стамбул, Туреччина) [7–12]. Варто згадати провідного координатора Програми українських медичних педіатричних стажувань – Мирославу-Катрю Ромаха, яка є професором психіатрії Університету Торонто, відомим фахівцем у галузі психофармакології, членом правління Канадського Фонду Діти Чорнобиля, низки громадських та фахових організацій [7].

Серед багатьох сучасних проектів співпраці канадських та українських лікарів однією із найбільш успішних є «Програма українських медичних педіатричних стажувань», яка активно працює із 2013 року і розвивається у основних двох напрямках – організація коротких та довгострокових стажувань українських лікарів у Канаді та проведення щорічних практичних зустрічей-тренінгів за участю канадських та українських лікарів [7]. Діяльність Програми стала можливою завдяки підписанню 28 червня 2013 року Канадським фондом «Діти Чорнобиля», Конгресом Українців Канади (КУК) та Фондом SickKids «Меморандуму про взаєморозуміння для спільної підтримки, створення та розвитку Програми стипендій «Здорова дитина в Україні». Зокрема, «Меморандум про взаєморозуміння» окреслював умови партнерства, за допомогою якого сторони будуть працювати спільно для національної промоції цієї ініціативи та збору коштів на підтримку цієї важливої програми [7, 9-11].

Програма українських педіатричних стажувань була започаткована 1 листопада 2013 року у Торонто, коли новообраний член парламенту Канади від Ліберальної партії Христя Фріланд (Заступник прем'єр-міністра Канади з 20 листопада 2020 р.) у присутності понад 100 гостей відкрила урочисті збори, присвячені започаткуванню Програми українських педіатричних стажувань (Ukraine Paediatric Fellowship Program, UPFP). Співорганізаторами були: лікарі українського та неукраїнського походження з дитячої лікарні м. Торонто - Hospital for Sick Children (SickKids), Канадський Фонд «Діти

Чорнобиля», Конгрес українців Канади, який на цій установчій зустрічі представляв його голова Павло Грод (з 2018 - Голова Світового Конгресу Українців). Медичним директором Програми було обрано професора Джеймса Рутку, координатором Програми – професора Мирославу Ромаха [7].

Фінансовою підтримкою діяльності Програми були кошти Канадського фонду "Діти Чорнобиля" – 1,05 млн. доларів, які фонд отримав у якості заповіту від мастки пана Фредеріка Ткачука; 3 мільйони доларів від українських канадців; 1 мільйон доларів від Фонду Родина Темерті.

Конкретними результатами понад семирічного періоду функціонування Програми педіатричних стажувань стали: оснащення новітнім медичним обладнанням та модернізація Львівської міської дитячої лікарні (2016 р.); створення Західно-українського центру інноваційної нейрохірургії (2017 р.) переважно на кошти Фонд Родина Темерті; підписання Меморандуму про співпрацю між Національною дитячою спеціалізованою лікарнею «Охматит» та закупівля сучасного обладнання (2018 рік.) на кошти Канадського фонду «Діти Чорнобиля» (800 тис. канадських доларів) [9–12].

У рамках Програми українських педіатричних стажувань було проведено понад 30 спільних конференцій, із залученням фахівців із України, Канади, США, європейських країн із метою обміну інформацією та практичними навичками. За період пандемії Covid-19, організаторами Програми українських педіатричних стажувань, було проведено понад 50 онлайн конференцій із залученням фахівців з багатьох країн світу [9–12]. Під час практичних зустрічей-тренінгів також були проведені десятки оперативних втручань на базах провідних лікарень України і, що дуже важливо, понад 50 лікарів України пройшли навчання у лікарні SickKids (м. Торонто).

Робота вищезазначеної медичної Програми може слугувати прикладом організації міжнародної співпраці у різноманітних сферах діяльності. Так, кожна спільна українсько-канадська зустріч у рамках Програми (місія, зустріч-тренінг) поділяється на три етапи:

- 1) планування та підготовка до зустрічі (визначення цілей та детальне планування);
- 2) вибір локацій, за заздалегідь продуманими критеріями (до Програми педіатричних стажувань залучені лікарі 7 міст України (Київ, Луцьк, Ужгород, Одеса, Львів, Харків, Дніпро);
- 3) проведення лекцій та практичних тренінгів у 7 містах України);
- 4) подальше спостереження, оцінка результатів зустрічі, а також планування довгострокового співробітництва [7].

Аналіз конкретних результатів співпраці є однією із найважливіших етапів міжнародного співробітництва, оскільки не лише підвищує його ефективність, але і забезпечує цільове використання коштів, які є переважно благодійними внесками від фізичних осіб, здебільшого громадян Канади

українського походження. Діяльність в рамках Програми показала, що правильно скоординована довготривала співпраця є підґрунтям для розвитку не лише якогось одного напрямку науки, зокрема, діагностики та лікування захворювань мозку у дітей, але і розвитку багатьох сфер сучасного життя.

Аналіз діяльності Програми українських медичних стажувань дає можливість стверджувати, що міжнародна співпраця може бути ефективною при дотриманні наступних принципів:

- **поінформованість про співпрацю на дипломатичному рівні**, оскільки участь представників дипломатичного корпусу дасть можливість уникнути юридичних непорозумінь;

- **скоординована співпраця на місцевому рівні** (не на рівні посадовців, які часто змінюються і не вникають у конкретну проблему, а на рівні головних лікарів, завідуючих відділеннями, директорів закладів освіти тощо);

- **вибір надійних партнерів для співпраці;**

- **не хаотичні, а систематичні контакти, заходи** (на прикладі Програми медичних стажувань. Це – 1-2 рази на рік, продумані до деталей, навчальні зустрічі-тренінги в усіх 7 опорних лікарнях різних регіонів України, із поступовим нарощуванням мережі співпраці);

- **цільова, заздалегідь продумана допомога** (напр., закупка лише необхідного обладнання у конкретне відділення);

- **за умов функціонування Програм фахового стажування – ретельний відбір претендентів на стажування** (напр., відбір лікарів на стажування в Канаді, має базуватися передовсім на реальних можливостях стажера реалізувати набуті навички в практичній діяльності в Україні) [7, 9, 10].

Висновки і пропозиції. Отже функціонування великої кількості освітніх канадсько-українських медичних програм на часі потребують детального вивчення особливостей їх діяльності [6]. Тому, в умовах сучасних викликів і загроз, таких як війна на Сході України, нестабільна політична та економічна ситуація, пандемія Covid-19 та ін., виникає необхідність у зміні форм та засобів співпраці, зокрема – актуалізуються наступні аспекти:

- **зміни засобів комунікації**, саме – активне використання онлайн можливостей для спілкування (вебінари, відеоконференції);

- **переорієнтування форматів співпраці у умовах збройних конфліктів, політичної нестабільності;**

- **широке висвітлення результатів співробітництва в усіх можливих засобах комунікації.**

Аналіз діяльності Канадсько-української Програми українських педіатричних стажувань показав, що правильно скоординована довготривала співпраця із дотриманням певних етапів її підготовки та проведення, зокрема: планування заходів, вибір локацій, проведення зустрічі; подальше спостереження і оцінка впливу та результатів заходів, може слугувати прикладом організації міжнародного

співробітництва у різноманітних напрямках суспільного та політичного життя України. Запорукою ефективного втілення у життя та реалізації подібних Програм – є їх чітке стратегічне планування.

1. Декларація про відносини між Україною і Канадою. Україна, Канада; Декларація, Міжнародний документ від 22.09.1991. *Зібрання чинних міжнародних договорів України від 1990-1990 р.*, № 1, стор. 203. Ідентифікатор 124_028.

2. Зав'ялов А.В. Соціальна адаптація українських іммігрантів: монографія. Київ: Саміт-книга, 2020. 180 с.

3. Марунчак М.Г. Історія українців Канади. Вінніпег: Українська Вільна Академія наук, 1991.Т. 2. 1991. 512 с.

4. Слабошпицький М. Українські меценати: Нариси з історії української культури. 2-ге вид., допов. К.: Вид-во М.П. Коць; Ярославів Вал, 2006. 416 с.

5. Солонська Н., Борисович Г. Українська канадіана: анотований покажчик видань з фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського /наук. ред. Г. І. Ковальчук; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 176 с.

6. Hoppe, Hans-Joachim. Ukraine's conflict and the Ukrainian diaspora in Canada, Kyiv Post, Published Sept. 5, 2015. URL: <https://www.kyivpost.com>

7. Romach M., Rutka J. Building Healthcare Capacity in Pediatric Neurosurgery and Psychiatry in a Post-Soviet System: Ukraine. *World Neurosurgery*. 2017. doi: 111. 10.1016/j.wneu.2017.11.178.

8. Rutka JT. Editorial. Global neurosurgery and our social responsibility. *J Neurosurg*. 2019 Apr 1;130(4):1050-1052. doi: 10.3171/2019.1.JNS19189. PMID: 30933906.

9. Ukraine 5 Years November 2018. pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

10. Ukraine Impact Report November 2019 pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

11. Ukraine Paediatric Fellowship Impact Report 2020. pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

12. Ukraine Paediatric Fellowship Impact Report November 2017. pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

between Ukraine and Canada. Ukraine, Canada; Declaration, International document of September 22, 1991]. *Zibrannia chynnykh mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy vid 1990-1990 r.*, № 1, stor. 203. Identyfikator 124_028. (in Ukrainian).

2. Zav'ialov A.V. (2020). *Sotsial'na adaptatsiia ukrains'kykh immihrantiv: monohrafiia*. [Social adaptation of Ukrainian immigrants: monograph]. Kyiv: Samit-knyha, 2020. 180 p. (in Ukrainian).

3. Marunchak M.H. (1991). *Istoriia ukrainsiv Kanady*. [History of Ukrainians in Canada]. Vinnipeg: Ukrain'ska Vil'na Akademiia nauk, T. 2. 1991. 512 p. (in Ukrainian).

4. Slaboshpyts'kyj M. (2006). *Ukrains'ki metsenaty: Narysy z istorii ukrains'koi kul'tury* [Ukrainian patrons: Essays on the history of Ukrainian culture]/ 2-he vyd., dopov. K.: Vyd-vo M.P.Kots'; Yaroslaviv Val. 416 p. (in Ukrainian).

5. Solons'ka N., Borysovych H. (2017). *Ukrains'ka kanadiana: anotovanyj pokazhchyk vydan' z fondu Natsional'noi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho* [Ukrainian Canadian: annotated index of publications from the fund of the National Library of Ukraine named after VI Vernadsky] /nauk. red. H. I. Koval'chuk; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernads'koho. Kyiv. 176 p. (in Ukrainian).

6. Hoppe, Hans-Joachim. Ukraine's conflict and the Ukrainian diaspora in Canada, Kyiv Post, Published Sept. 5, 2015. URL: <https://www.kyivpost.com>

7. Romach M., Rutka J. Building Healthcare Capacity in Pediatric Neurosurgery and Psychiatry in a Post-Soviet System: Ukraine. *World Neurosurgery*. 2017. doi: 111. 10.1016/j.wneu.2017.11.178.

8. Rutka JT. Editorial. Global neurosurgery and our social responsibility. *J Neurosurg*. 2019 Apr 1;130(4):1050-1052. doi: 10.3171/2019.1.JNS19189. PMID: 30933906.

9. Ukraine 5 Years November 2018. pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

10. Ukraine Impact Report November 2019 pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

11. Ukraine Paediatric Fellowship Impact Report 2020. pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

12. Ukraine Paediatric Fellowship Impact Report November 2017. pdf. URL: <https://www.sickkidsfoundation.com/campaigns>

References

1. *Deklaratsiia pro vidnosyny mizh Ukrainy i Kanadoiu. Ukraina, Kanada; Deklaratsiia, Mizhnarodnyj dokument vid 22.09.1991.* [Declaration on relations